

הרשומות הנרחבות של עידן טָאִי־פִיֶּנְג 太平廣記

מגילה א' – בני אלמוות חלק 1

עורך ראשי: לי פֶּאֶנְג (925-996 לספירה)

תרגם מסינית קלאסית והוסיף הערות: עופר ולדמן

תוכן עניינים

2.....	הקדמות.....
3.....	הקדמת המתרגם.....
3.....	על מגילה א'.....
3.....	מקורות.....
4.....	מגילה א'.....
5.....	לֹאוּ דָזָה.....
12.....	אֲדוֹן הָעֵץ.....
15.....	גְּוֹאֲנִי צִ'נְג דָזָה.....
16.....	חָוֵאֲנִי אָן.....
17.....	מְנִי צִ'י.....

הקדמות

הקדמת המתרגם

זוהי המגילה הראשונה מתוך חמש מאות מגילות באנציקלופדיה הגדולה בהיסטוריה הסינית לענייני העל-טבעי - "הרשומות הנרחבות של עידן טאיפינג". בטקסט המלא של "הרשומות הנרחבות של עידן טאיפינג" מופיעים כ-7000 סיפורים.

הערכים באנציקלופדיה זו נלקחו ממגוון עצום של מקורות שהקדומים שבהם מתקופת שושלת האן והמאוחרים שבהם מתחילת שושלת סונג, ורבים מהם נעלמו עם הדורות. בסוף כל ערך מובא בדרך כלל המקור ממנו נלקח, וברוב המקרים גם הערה של המתרגם באשר לזמינותו של טקסט המקור כיום.

במקרים רבים הטקסט המופיע ברשומות הנרחבות של עידן טאיפינג מקביל לטקסט מאותו מקור המצוטט באנציקלופדיה פחות אקזוטית ויותר דקדקנית שיצאה תחת ידי אותו עורך: "המקראות הקיסריות של עידן טאיפינג". אך בהשוואה של הטקסט בשתי האנציקלופדיות ובהשוואת שתיהן מול מקורות ששרדו, מסתבר שבשתיהן בוצעו שינויי ניסוח ולא הועתקו ציטוטים מדויקים (וקשה להאמין כי שתי אנציקלופדיות שיצאו תחת ידם של אותם אנשים יסתמכו על גרסאות שונות של אותם מקורות).

הרשומות הנרחבות של עידן טאיפינג, אשר נוצרו מתוקף צו קיסרי, זכו להערכה רבה בדורות מאוחרים, ונחשבו הישג ספרותי מרשים. ואכן מדובר באוצר בלום של פולקלור, אמונות עממיות ואגדות מעולמה הקדום של סין. מטעמים לדמיון של כל חובב מיתולוגיה.

הספר מעולם לא תורגם במלואו לאנגלית או עברית. כמה ספרי ליקוטים מתוכו יצאו באנגלית, אך לא השתמשתי בהם בתרגום זה. במהלך התרגום נעזרתי בתרגום של גאו וואנג (汪、王小克、高光), כמו גם במקטעים מתרגומים אחרים לפענוח ביטויים קשים במיוחד, אך התרגום בכללותו צמוד לטקסט המקורי, ואינו נסמך על פרשנויות של תרגומים מודרניים.

על מגילה א'

מגילה זו היא החלק הראשון בסדרת המגילות העוסקות בבני אלמוות, אשר ניתן לקרוא להם גם "קדושים", ומכילה את הערך על סיפורו של אחת הדמויות המרכזיות בפולקלור הסיני - לאו דזה. הערך מדגים יפה את אופיו של הספר: הסיפורים המובאים בו הם מן הצבעוניות והמופרכות שבאגדות על הזקן הנודע, במקביל לכמה טקסטים יבשים מן המקורות ההיסטוריים. העורכים לא מצאו לנכון לשפוט את הטקסטים, אלא נהגו כטובי בניה של "אסכולת הזוטות" הרואים ערך בכל פיסת מידע, מוזרה ככל שתהיה, ונותנים לקורא למצוא בה עולם ומלואו. מגילה א' מתרכזת בדמויות המיוחסות לזמנים מאוד עתיקים, ואשר בחלקן מוכרות גם ממקורות עתיקים שונים. הסיפורים נאספו ממגוון מקורות.

כמה קטעים במגילה זו דומים מאוד לטקסטים המופיעים ב"ג'ואנג דזה". במקרים כאלו לא מצאתי לנכון לנסח מחדש תרגומים, והעדפתי לבסס את התרגום על תרגומו של דן דאור לג'ואנג דזה, ולשנות אותו כך שישקף את הדרך בה הדברים מסופרים בטקסט המקור. במקרים שכאלו מצויין במפורש בהערה התרגום עליו מבוסס התרגום בטקסט זה על מנת שיהיה שימוש הוגן.

עופר ולדמן, חורף 2014. (גירסת תיקון 2, קיץ 2019)

מקורות

הטקסט עליו מתבסס התרגום הוא זה המופיע ב"כלל הספרים של ארבעת האוצרות":

《欽定四庫全書》本。影印古籍 欽定四庫全書·子部十二·小說家類

תמונת השער היא יצירה של 吴伟 מתקופת שושלת מינג. התעתיק מסינית המשמש בספר הוא התעתיק המקובל בויקיפדיה העברית, אשר למתרגם היה חלק בעיצובו.

Li, F., & Gao, G. (1994). *Wen bai dui zhao quan yi Taiping guang ji*. Tianjin: Tianjin gu ji chu ban she. Vol 1 1 ISBN 9787805043593

מגילה א'

בני אלמוות חלק 1

לְאוּ דְזֵה

שמו של לְאוּ דְזֵה היה צ'וּנְגְגָר² תארו בְּוִיֶּאֱנְג³, והוא היה בן הכפר צ'וּיֶּזֶן⁴ מנפת קו' במדינת צ'ו'. אמו חוותה⁶ כוכב נופל גדול והרתה. למרות שקיבל רוח חיים מן השמיים, נצפה בבית משפחת לְאוּ, והיה לבן משפחת לְאוּ.

יש שמספרים כי לְאוּ דְזֵה נולד לפני השמיים והארץ.

יש שמספרים כי תמצית השמיים היתה נשמתו, וכך היה מן האלים.

יש שמספרים כי נולד שבעים ושתיים שנים לאחר שאמו הרתה אותו, וכאשר נולד, פתח את בית שחיה השמאלי של אמו ויצא. וכשנולד היה ראשו לבן, ולכן קראו לו לְאוּ דְזֵה⁷.

יש שמספרים כי לאמו לא היה בעל, ולְאוּ דְזֵה קיבל את שם משפחתה של אמו.

יש שמספרים כי אמו של לְאוּ דְזֵה ילדה אותו בדיוק כשהגיעה לעץ שזיף, ומאחר שמיד עם לידתו יכל לדבר, הצביע על עץ השזיף ואמר: "אותו אעשה לשם משפחתי"⁸.

יש שמספרים כי בתחילת זמנם של שלושת המלכים שימש מורה התורות בתוך המחשכים, ובסוף זמנם של שלושת המלכים שימש האדון הקיסר של מגדל הזהב⁹, בזמנו של פֹּוֹשִׁי שִׁימֶשׁ יוֹחֻוּה דְזֵה¹⁰, בזמנו של שְׁנֹנְג שִׁימֶשׁ החכם הזקן של תשע הנשמות¹¹, בזמנו של ג'וֹז'וֹנְג שִׁימֶשׁ גְּוֵאֲנְגְשׁוֹאוּ דְזֵה¹², בזמנו של הקיסר הצהוב שימש גְּוֵאֲנְגְצ'ֵנְג דְזֵה¹³, בזמנו של גְּוֵאֲנְש'וֹ שִׁימֶשׁ צ'ה-ג'ִיֶּנְג דְזֵה¹⁴, בזמנו של הקיסר קו שימש לוֹטוּ דְזֵה¹⁵, בזמנו של יָאוּ שִׁימֶשׁ וּוְצ'ֵנְג

2 מילולית "אזניים כבדות".

3 מילולית "מכובד היאנג".

4 מילולית "שיר ואנושיות" או "אנושיות מקופלת".

5 מילולית "סבל", "קשיים".

6 התרחיש בו אישה רואה כוכב נופל המצית בליבה רגש, אשר בעקבותיו היא הרה הוא תרחיש מוכר בסיפורי הקדושים הסיניים. בדרך כלל הוא מכון לכך שנשמתו של אל ירדה לעולם עם הכוכב, והתגשמה בתינוק המיועד.

7 זהו מדרש למילה "לְאוּ" בכינויו, שמשמעותה "זקן".

8 הסימן "לְאוּ" המשמש כשם משפחתו, משמעותו "שזיף". זהו מדרש שם.

9 "האדון הקיסר של מגדל הזהב" הוא אל הנחשב כאחת מהופעותיו של "המכובד של הדרך והסגולה" מתוך "שלושת הטהורים" – שלשיית הישיות בכירה של האמונה הדאואיסטית. אולם נראה שכאן הוא מוצג כאישיות בת חלוף, ואולי אף התגלות אנושית של המכובד של הדרך והסגולה, בדומה לדמותו של לְאוּ דְזֵה עצמו.

10 יוֹחֻוּה הוא אל המאיץ בשמש. כאן הוא מגיע בדמות חכם, אשר על פי הספר "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" ירד על מישורי השדות בתקופתו של פֹּוֹשִׁי, לימד תרבות, מסר את תורת שמונה הטריגרמות של ציור הנהר, ולימד אנשים את זרימת הדאו של טבעם. מקור זה גם מייחס לו את כתיבת הספר "קלאסיקת הָנְאֵנְג הראשוני".

11 "החכם הזקן" ניתן לתרגם גם כ"לְאוּ דְזֵה", תשע הנשמות כנראה מייצגות במקרה הזה את תשעת הרקיעים. "החכם הזקן של תשע הנשמות" הוא שם אחר לְדְאֵצְ'ֵנְג דְזֵה (מילולית: חכם ההגשמה הגדולה), אשר מתואר בספר "שבע פיסות הבמבוק של ארגז הספרים המעונן" (מגילה 2, 太上老君开天经) בתור התגשמות של "האדון הזקן" מתוך "שלושת הטהורים" (אשר הוא, שוב, "המכובד של הדרך והסגולה"). הוא נתפס בדאואיזם בתור מי שלימד את שְׁנֹנְג לטעום צמחים, ולגדל ולאכול דגנים כתחליף להרג בעלי חיים. על פי הספר "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" הוא גם לימד ריפוי בעזרת תרופות.

12 מילולית "חכם הגיל הנמשך". על פי הספר "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם", לאחר שירד גְּוֵאֲנְגְשׁוֹאוּ דְזֵה לעולם, לימד את האנשים את דרכי הרגעת האלים, ואיפשר הכנת כדים וחיסול באמצעות קירור. הקירור כפי הנראה משמש להשלמת תפקידו הידוע של גְּוֵאֲנְג כשר האש או אל האש, ומי שגילה את סוד הדלקתה.

13 עיין ערך "גְּוֵאֲנְגְצ'ֵנְג דְזֵה" בהמשך המגילה הנוכחית.

14 מילולית "חכם תמצית האדום". על פי "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" הוא לימד נאמנות וציות. נראה שהדבר משתלב עם המשמעויות הנוספות של הסימן 赤 "אדום" בסינית: "נאמנות" ו"ללא דבר". על פי הכתוב, אלפי שנים מאוחר יותר עזב במעוף עם להקת עגורים.

15 מילולית "חכם מפת השגשוג", אולם נראה שצורת הכתיבה המקובלת יותר היא 子圖錄 "חכם רישום המפה". על פי "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" הוא לימד את דרך הטוהר וההרמוניה, ולימד את

דָּזָה¹⁶, בזמנו של שון שימש יִנְשׂוּאוּ דָּזָה¹⁷, בזמנו של יו' מְשִׁיָה שימש גְ'נְשִׁינְג דָּזָה¹⁸, בזמנו של טָאנְג מִיִּין¹⁹ שימש שִׁיִּדְזָה דָּזָה²⁰ ובתקופתו של המלך ון שימש מר ון-יִי²¹.

ונאמר "ההיסטוריון שומר הגנזך".

יש שמספרים כי אצל הִינְה שימש פָּאן לִי, אצל הִצִ'י שימש צ'ה-יִי דָּזָה, ואצל הוּו שימש דוכס טָאו ג'י²³. הדברים נצפו בהרבה ספרים, [אך] לא הגיעו מקלאסיקות מכובדות על קדושים ואלים, [אז] לא ניתן לסמוך על אמיתותם²⁴.

גָה ג'ה-צ'וֹאֵן²⁵ אמר: חונג מאמין כי אם אכן היה לָאו דָּזָה אלוהות מתמצית השמיים, אז אין דור אשר בו לא התקיימה²⁶. מוחלת על אדנותה קיבלה על עצמה נחיתות, התפתלה במיוחד וטרחה. השאירה מאחוריו את הטוהר ונכנסה אל הטינופת המסריחה, נטשה את ארמונות השמיים וקיבלה את תארי האדם. הלא מאז היות שמיים וארץ גם היו שיטות הדאו, וחכמי שיטות הדאו, מתי [הם] פסקו? לפיכך החל מזמנו של פֹּוֹשִׁי ועד שלושת העידנים²⁷, בכל דור ודור היו שיטות דאו מהוללות, ומדוע בהכרח יהיה זה תמיד אותו לָאו דָּזָה? הכל מקורו בחסידי הלימוד המאוחרים, שאהבו מוזרויות והעריצו פלאים וסגדו לָאו דָּזָה בכל מחיר. מכאן הדיבורים הללו. האמת היא שאף כי בלָאו דָּזָה היתה תמצית יוצאת דופן של קבלת הדאו, הוא לא היה ישות פלאית²⁸.

הקיסר קו להשתמש בנשמות האמת של תשעת הרקיעים ובקמעות. לבסוף נסק לשמיים ושימש איש אמת בארמון השחור. 16 מילולית "חכם הביצוע הנרחב" כבר בספר "האביבים והסתוים של מר לו" מסוף תקופת המדינות הלוחמות הוא מוזכר כמורה של הקיסר יָאו. על פי "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" הוא לימד את דרך הענווה.

17 מילולית "החכם המנהל אורך-ימים". על פי "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" הוא לימד את דרך האי-עשייה, ואף מיוחס לו "ספר הדרך והסגולה", אשר בדרך כלל (ואף בהמשך הטקסט כאן!) מקובל כי נכתב על ידי לָאו דָּזָה בשלב הרבה יותר מאוחר.

18 מילולית: "החכם של דרך האמת". על פי "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" לימד את דרך החריצות והחסכנות, והורה לקיסר יו' את דרכי הקמיעות, השליטה במים, וגירוש וזימון שדים ורוחות.

19 הכוונה למייסד שושלת שָאנְג.

20 מילולית "חכם עיקרון הנתינה". על פי "מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" לימד את דרך הכבוד והאהבה.

21 השם 文邑先生 שניתן לתרגם גם "מר תרבות הנחלות" או "אדון מנחלת ון" (וייתכן כי מדובר בנחלת המלך) נכתב בוריאציות שונות, ביניהן 变邑子 בין-יִי דָּזָה "חכם שינוי העיירות", אך נראה כי הצורה המקובלת היא 变邑子 שִׁיִּה-יִי דָּזָה שניתן לתרגם "חכם הרמוניית הנחלות" או "החכם מנחלת שִׁיִּה". ב"מראה באשר לנקיטת דרך הישר של בני האלמוות האמיתיים שעברו בעולם" נטען כי זהו שם נוסף לצ'ה-ג'ינג דָּזָה שהוזכר כאן בתקופת ג'וֹנְאֵנְשִׁי, וכי הוא לימד את דרך האנושיות והאמונה.

22 השליטים שהוזכרו כאן הם שלושת המלכים וחמשת הקיסרים (באחת הגרסאות שלהם), בתוספת מקימי שושלות שיה, שאנג וג'ואו. בכך למעשה מכסה הכתוב את כל הופעותיו של לאו דזה בהיסטוריה עד תחילת שושלת ג'ואו, שבמהלכה הופיע לָאו דָּזָה עצמו.

23 פָּאן לִי היה יועץ של מלך מדינת ינְה בתקופת האביבים והסתוים, ולמעשה בתקופתם של קונפוציוס וָאו דָּזָה, ולאחר שמדינתו ניצחה את אויבתה העיקרית וו, פרש מהעשייה המדינית, עסק בעסקים פרטיים והפך לאחד האנשים העשירים ביותר באותה תקופה. האגדות מספרות כי לאחר שפרש שט בסירה עם יפהפיה לכיוון מדינת צ'י, ולא נודעו עקבותיו. היסטורית, לאחר פרישתו במדינת צ'י כינה את עצמו צ'ה-יִי דָּזָה - "חכם שק העור" כאשר הביטוי "שק עור" מתייחס לנאד יין, או לגופו של אדם, והיה כינוי לחיילי אותה מדינה שנוצחה על ידיו. גם "דוכס טָאו ג'ו" הוא תואר בו החזיק לאחר פרישתו. כך ששלושת אלו מוזכרים כאן כנראה כשמותיו של אותו אדם במקומות שונים ובתקופות שונות.

24 הדברים יכולים להיאמר על השיוך לקבוצות החוץ-סיניות בפיסקה האחרונה, אך לא מן הנמנע שנאמרו על כלל המידע שהוצג עד כה בערך, ואכן לא ניתן לו מקורות.

25 ג'ה-צ'וֹאֵן (מילולית "נהר צעיר") הוא כינויו של גָה חונג (343-283 לספירה) אשר שימש פקיד זוטרי בתקופת שושלת ג'ין. פרסומו בא לו העיקר כדאואיסט מומחה לאלכימיה, להארכת חיים, ולתורת הסוד של הדאואיזם, אך הוא עסק גם במגוון תחומים נוספים. מתוך ספריו הרבים נודעו בעיקר "הגדות על בני אלמוות אלוהיים" ממנו לקוח הטקסט המובא בערך, "פָּאוּ פוּ דָּזָה", "רפואות חירום מן השרוול" ו"שלל רשומות הבירה המערבית". במשפט המובא כאן, מדבר גָה חונג על עצמו בגוף שלישי.

26 הכוונה: אותה תמצית אלוהית התגשמה בדמויות שונות לאורך ההיסטוריה, וָאו דָּזָה אינו יחיד במינו בעניין הזה, ובטח שלא היה דמות אלוהית שהתקיימה מהיווצרות העולם, אלא אדם יוצא דופן ותו לא.

27 הכוונה לשלושת השושלות הראשונות: שִׁיִּה שָאנְג וג'ואו.

28 נראה שהחל מקטע זה נפסק ליקוט השמועות ומתחיל פולמוס של גָה חונג כנגד הסוגדים לָאו דָּזָה.

על פי "רשומות ההיסטוריון": "בנו של לאו דָּזָה נקרא דְּזוֹנְג. הוא שימש גנרל בְּיִי, הגיע להישגים, והוענקה לו [נחלת] דְּזוֹאֵן. בנו של דְּזוֹנְג היה וְאַנְג. בנו של וְאַנְג היה יִן, ונכד נכדו של יִן, שְׂיָה, שימש פקיד ב[שושלת] הָאֵן. שְׂיָה בנו של שְׂיָה שימש המורה הגדול של מלך גְ'יָאוֹשִׁי²⁹, והקים את ביתו בצ'י.³⁰ כך שלא דָּזָה היה בבסיסו רק נשמה³¹, ואנשי דת דאואיסטים חסרי דעת רצו להציג את לאו דָּזָה כפלא אלוהי [כדי] לגרום ללומדים בדורות מאוחרים ללכת אחריו. ולא ידעו כי הדבר מגדיל את חוסר האמונה ביכולת ללמוד אריכות ימים. אלו שטענו שלא דָּזָה היה [אדם] שהשיג את הדאו, הסיקו כי אדם חייב לאזור את כל כוחו כדי לעמוד בתחרות על הנערצות³². אלו שטענו כי היה תמצית פלאית של נשמת אל הסיקו כי הוא לא ניתן ללמידה.

יש שמספרים כי [כאשר] לאו דָּזָה רצה לעבור מערבה במעבר ההרים, מפקד המעבר יין שְׂיָה הבין כי הוא אדם יוצא דופן, ושאל אותו על הדרך. לאו דָּזָה נמלא פליאה, ולשונו יצאה משולחת, כך נוצר הכינוי לאו דָּאֵן³³. גם זה אינו נכון. אם בודקים ב"תשעת השינויים" וב"קלאסיקת תריסר השינויים של הלידה הראשונה"³⁴ אין כל ספק שעוד לפני שנכנס לאו דָּזָה במעבר ההרים כבר נקרא "דָּאֵן".

לאו דָּזָה החליף שמות מספר פעמים, ולא נקרא רק לאו דָּאֵן. על פי "תשעת הארמונות", "הקלאסיקה השלושים וחמש" ו"קלאסיקת הכוכב הראשונה"³⁵, בחייו של כל אדם הוא נתקל בקשיים, וכאשר מגיע זמנם, אם ישנה את שמו, יסייע הדבר להישאר בתיאום עם שינויי הרוח הראשונה, וכך יוכל להאריך ימים ולעבור את הקשיים. [גם] בימינו יש אנשי דאו אשר מרבים לנהוג כך. לאו דָּזָה היה בג'או שלוש מאות שנים. במהלך מאתיים שנים בוודאי נתקל לא פעם בקשיים, כך ששמותיו היו רבים למדי.

ברצוננו לקבוע כראוי את דברי ימי לאו דָּזָה, ולשם כך יש להסתמך בעיקר על ספרי הסטוריה ותיעודים מבוססים, כמו גם לבחון את קלאסיקות בני האלמוות ואת ספרות הסוד, להשוותם זה כנגד זה, ולבחון את הגורמים הזרים שבהם כגון סיפורים עממיים והמעשיות הרבות. על פי "ההתעברות אשר בנסיקה במערב" "ניצני הגורל הבא", "מסתור הפנינה וציר הג'ייד" ו"הקלאסיקה הפנימית של דף הזהב" טוען חונג³⁶ כי צבעו של לאו דָּזָה היה חום בהיר, גבותיו יפות, מצחו רחב ואזניו ארוכות, עיניו גדולות שינוי מרווחות, פיו מרובע ושפתיו עבות. במצחו היו שלוש

29 תואר שמוכר במיוחד מסביבות 150 לפנה"ס, וניתן לצאצאיו של מלך צ'ין, חצי אחיו (מפילגש) של מקים שושלת הָאֵן.
30 התיאור אכן מופיע כיום בביוגרפיה של לאו דָּזָה ב"רשומות ההיסטוריון", אולם עם כמה שינויים בנוסח ובשמות.
31 הביטוי המשמש כאן הוא "נשמת אל", אך על פי הקדמת הספר "הגדת כמו דרקון" צריך היה להיות "נשמת אדם" או "פלא אנושי". זו גם אופציה הגיונית יותר, מאחר ש"נשמת אל" ו"פלא אלוהי" יכולים להיות מושגים נרדפים בסינית.

32 הווה אומר – שאפו להיות נערצים כמו לאו דָּזָה, ולפיכך השקיעו בלימוד.
33 זהו מדרש שם מתוחכם: "לאו דָּאֵן" משמעו "הזקן ארוך האוזניים", והוא המקור להופעתו של לאו דָּזָה בציורים רבים כבעל אוזניים ארוכות ונפולות. אולם הסימן 聃 משמש לא רק לציון אזניים ארוכות אלא גם לציון לשון שלוחה בתימהון, כפי שנעשה כאן. מכאן מסתבר שהדימוי בציורים מקורו במשחק מילים.
34 כנראה שמדובר בספרים שאבדו. השם הראשון ידוע כפרק במספר ספרים, אך באף אחד מהם לא מוזכר לאו דָּזָה, השם השני אינו שם של ספר מוכר כיום.

35 "תשעת הארמונות" ייתכן שהוא "פתיחה נכונה לתשעת הארמונות" (九宮正始) מתקופת סונג שנמצא מחדש רק במאה העשרים. "הקלאסיקה השלושים וחמש" אינה טקסט מוכר, אלא אם מדובר בפרק ממוספר מתוך אוסף קלאסיקות. במקרה הזה ישנם טקסטים דאואיסטים המכילים מספור דומה כיום, אך המספור יכול להיות רלוונטי לכל אוסף, כך שגם המקור הזה לא בהכרח מוכר. "קלאסיקת הכוכב הראשונה" מצויה כחלק מאוספים דאואיסטים, אך נראה שמדובר בטקסט אחר, כי הטקסט המוכר לא מתייחס לנושא המוזכר כאן (מלבד שורה אחת בטקסט של קמע).

36 זהו אזכור נוסף של גֵה חונג, וגם הפעם היצירות אינן מוכרות: "ההתעברות אשר בנסיקה במערב" מתייחסת ליציאתו של לאו דָּזָה במעבר ההרים, אך אין כיום יצירה בשם זה. ייתכן שהכוונה פשוט לאזכור בתוך אחת מיצירותיו של גֵה את הולדת תורת הדאו כפי שמתוארת ב"קלאסיקת הנסיקה במערב" (אשר אכן מוזכרת בכתביו וקיימת גם כיום). "הגורל הבא" יכול להיות מתורגם גם "לשוב ולדווח", אך נראה שהכוונה אכן לגורל. "ציר הג'ייד" הוא אחד השמות לדובה הגדולה. על בסיס הצלבת מקורות יש שטוענים כי מדובר בשגיאה בה נכתב הסימן 機 במקום 札, במקרה כזה שם הספר יהיה "מסמך הג'ייד של מסתור הפנינה". "דף הזהב" (金篇) נכתב בערך 形體 ב"מקראות הקיסריות של עידן טאיפינג" כ 金篇 "קורת זהב" וייתכן ש"הקלאסיקה הפנימית" הוא שם ספר נפרד.

חמישיות של קוי הבנה, ועצם השמש³⁷ נתלתה כירח. עצם האף היתה פשוטה כשני עמודים³⁸, ובאזניו היו שלושה פתחים. רגליו פסעו שתיים וחמש³⁹, וידיו החזיקו עשרה סימנים⁴⁰. בתקופתו של המלך ון מג'או שימש ההיסטוריון שומר הגנזך, ובהגיע זמנו של המלך וו שימש ההיסטוריון אשר תחת העמוד⁴¹. פשוטי העם של התקופה ראו את גילו המופלג ולפיכך כינו אותו לְאו דְזָה⁴².

אדם אשר נפקד עליו, ויש לו חזיון אלוהי. הַצִּי אשר מוענק לו אינו דומה לזה של שאר האדם ומתאים לאדון דאו, ולפיכך הוא יכול לסייע להרגיע את אלי השמיים ולו יישמעו קהל בני האלמוות. מכאן יצר את שיטות המעבר בעולם, תשע האבקות ושמונת המחצבים⁴³, יין הזהב ונוזל הזהב⁴⁴, ולאחריהם השאיר את האפל והבהיר וההתמקדות באחד⁴⁵. הוא הרחר באלים ונבר בארכיונים, תיעל את הַצִּי והתיך צורתו⁴⁶, הפיג אסונות ונמנע מרע, שלט בשדים וטיפח טבעו, נמנע מדגנים והתמיר תמורות, תיעב נצחון ולימד משליו, והשתמש בדרכי הכפפת השדים והמפלצות. כל תשע מאות ושלושים המגילות, ושבעים מגילות ספרי קמיעות, כולם רשומים בדפים של מה שמקורו בְּלָאו דְזָה, ויש להם תוכן עניינים. מה שאינו נמנה שם הם תוספות שיצרו בעצמם אנשי דאו, ושאינם ספרות אמת. לְאו דְזָה היה שקט ואדיש וללא רציה, ועיקר עניינו היה בחיים ארוכים. לכן על אף שחי זמן רב תחת שושלת ג'או, לא השתנו משרתו ומעמדו, כי רצה "לעמעם את האור, להיות אחד עם האבק"⁴⁷. ועם פנימיותו בטבעיותה, השלים את הדאו והלך, כי אדם בן אלמוות היה.

קונפוציוס היה תמיד הולך לשאול [אותו] על הטקסים. ראשית שלח את דְזָה גוֹנְג לבקרו. משהגיע דְזָה גוֹנְג אמר לו לְאו דְזָה: "המורה שלך הקרוי צ'יו, אם ישהה עמי שלוש שנים, רק אז ניתן יהיה ללמד אותו."⁴⁸

לאחר שביקר קונפוציוס את לְאו דְזָה, אמר לְאו דְזָה: "הסוחר הטוב מסתיר [את עושרו] והריהו כלא היה, איש המעלה בסגולתו הנשגבת הריהו כטיפש. היפטר מן ההיריות ומן ההשתוקקויות הרבות והשאיפות התאוותניות. הן אינן

- 37 העצם הקדמית של המצח, שצורת שמש שלה נחשבה כמעידה על אדם דגול.
- 38 יש מי שמפרשים זאת כשני אפים.
- 39 רבים הפירושים ל"שתיים וחמש", יש שמתרגמים זאת כצעדים גדולים במיוחד, יש מי שמתרגם כאילו היו על כפות רגליו קוים בצורת הסימן 五 ("חמש"). תיתכן גם משמעות ידועה בה "שתיים" הם השמיים והארץ, והחמש הן חמש הדרכים (ידועות במערב כ"חמשת האלמנטים"), בכך למעשה המשמעות היא שרגליו פסעו בכל אשר בעולם.
- 40 נראה שהכוונה לעשרה סימנים על הידיים המעידים על האיש כקדוש דאו, או על סימן צלב, אשר הוא הסימן למספר "עשר בסינית. מצד שני, לא מן הנמנע כי הכוונה לעשר מטבעות ("סימן" שימש למניית מטבעות, כיוון שעל כל אחת מהן היה מוטבע סימן), שאז הדבר יכול להעיד על הכסף המועט שהחזיק ברשותו- כזה שמספיק לקניית כמות מזון בסיסית (לפחות כך נתפסה כמות זו בסביבות שנת אלף לספירה).
- 41 היסטוריון אשר שירת בין עמודי היכל המלוכה. משרה שמאוחר יותר הפכה לצנזור הקיסרי.
- 42 מילולית "החכם הזקן".
- 43 תשע האבקות הן תוצרים מן האלכימיה הדאואיסטית, כגון אבקות זהב ואבקות צינור, שצריכתן נחשבת מאריכת חיים ואף מעניקה חיי אלמוות. כל התשע מפורטות בפרקים הפנימיים בספר "בָּאו פו דְזָה" בפרק על אבקות זהב (金丹). שמונת המחצבים המשמשים באלכימיה הדאואיסטית, כגון ריאלגר וגופרית, מוזכרים עוד בגוֹנְאן דְזָה, ומפורטים בספרו של צ'ן שְׁיִנְגְוֵי (陈显微) "ניתוח סימני התמורות של ג'ואו לזיקה של השלושה".
- 44 ייתכן שהכוונה לנוזלים על בסיס זהב וחומרים זהובים ששימשו באלכימיה הדאואיסטית, אך ייתכן גם שיש כאן התייחסות לשיטות עתיקות מן "האלכימיה הפנימית", שנגעו לרוק הנוצר בפה במקרים מסויימים, ושהאמינו שמקורו בכליות. מאחר שעל פי תורת חמשת האלמנטים הזהב מוליד את המים, הרי שמקור הרוק נחשב זהב. אותו רוק "מוזהב" נחשב מתוק ומועיל לגוף ופותחו טכניקות לבליעתו בצורה שתוציא ממנו את המיטב.
- 45 "האפל והבהיר" או "טכניקות שבתוככי החדר" הן טכניקות דאואיסטיות לקיום יחסים בין גבר לאשה, ומוזכרות גם הן ב"בָּאו פו דְזָה". ההתמקדות באחד היא טכניקה דאואיסטית להתחברות עם האלים, ומוזכרת עוד בג'וֹאֶנְג דְזָה (בפרק 11 "לקיים ולהניח").
- 46 התכת הצורה היא התפרקות וחזרה לצורה, כפי שמוסבר במגילה 58 "בנות אלמוות" בערך "הגברת וי". הביטוי בדרך כלל מתייחס לשניוני הצורה ההדרגתיים של הירח.
- 47 "לעמעם את האור" במובן מעעום כשרונו. זהו ציטוט מספר הדרך והסגולה, ראה "ספר הדאו" פרק 4, בתרגום דן דאור ויואב אריאל.
- 48 צ'יו הוא שם המשפחה של קונפוציוס. הסיפור הזה אינו מוכר ממקורות אחרים.

מיטיבות עם החכם.⁴⁹

קונפוציוס קרא ספר, לָאו דָּזָה הביט בו ושאל: "איזה ספר זה?" וקונפוציוס [ענה: "הקלאסיקה של התמורות. גם קדושים קוראים בו."

אמר לָאו דָּזָה: "אולי קדושים קוראים בו, אבל למה אתה קורא בו? על אילו עקרונות הוא מדבר?" השיב קונפוציוס: "על עקרונות המוסר והצדק."

אמר לָאו דָּזָה: "כשהיתושים עוקצים את העור, לא ניתן לישון כל הערב. [וגם] המוסר והצדק הללו מעציבים וזורעים בלבול בלב האדם. ואין בלבול גדול מהם. האנפה אינה לבנה בזכות אמבט מדי יום, העורב אינו שחור בזכות צביעה מדי יום, השמיים גבוהים מעצמם, האדמה כבדה מעצמה, השמש והירח מאירים מעצמם. תכונתם המובהקת של הכוכבים היא שהם מסודרים במערכים, של העשבים והעצים – שהם נטועים. אם גם אתה, אדוני, תלך ותטפח את הדרך, הדבר יעזור לך להגיע. וכי מה יש לעשות עם המוסר והצדק? [הרי זה] כמי שמכה על תוף על מנת למצוא את כבשתו האובדת. וכך, אדוני, אתה מסכסך את טבע האדם."⁵⁰

לָאו דָּזָה שאל את קונפוציוס: "השגת כבר את הדרך?" ענה קונפוציוס: "חיפשתי עשרים ושבע שנים, אך לא השגתי אותה."

אמר לָאו דָּזָה: "אילו אפשר היה להציג את הדרך לאנשים, אין איש שלא היה מציג אותו בפני שליטו. אילו אפשר היה להציע את הדרך לאנשים, אין איש שלא היה מציע אותו להוריו. אילו אפשר היה לספר על הדרך לאנשים, אין איש שלא היה מספר עליו לאחיו. אילו אפשר היה למסור את הדרך לאנשים, אין איש שלא היה נותן אותו לבניו. אבל אי אפשר, ומסיבה יחידה: אם אין בפנים מה שיקבל אותו, הדרך לא תוכל לשכון שם."⁵¹

אמר קונפוציוס: "אני הוגה ב'שירים' ב'היסטוריה' ב'טקסים' ב'מוזיקה' ב'תמורות' וב'אביבים והסתות'⁵². דיברתי על דרכם של המלכים הקדומים, הבהרתי את דרכם של הדוכסים מג'ואו ומ'שאן. מיציתי את העניין עם יותר משבעים שליטים, אך ללא הועיל. אכן גדולים הקשיים של מי שמנסה לשכנע!" וְלָאו דָּזָה השיב: "ששת האומנויות הללו, הן העקבות השחוקים של המלכים הקודמים, הן לא מי ששחק את העקבות! מה שאתה מטפח היום, כולו נובע מעקבות שחוקים. עקבות הם מה שהנעל משאירה, וכמה שונים העקבות ממנה!" קונפוציוס חזר לביתו ושלושה ימים לא פצה את פיו. דָּזָה גונג תהה ושאל אותו על כך. השיב קונפוציוס: "כאשר אני רואה אדם שמחשבתו כציפור מעופפת, אני מכוון את מחשבתי לירות בו כחץ מקשת, ומעולם לא קצרה ידי מלעלות עליו. כשאני רואה אדם שמחשבתו כאייל, אני מכוון את מחשבתי להיות ככלב ציד ורודף אחריו. ומעולם לא קצרה ידי מלנשוך אותו ולעצור אותו. לאנשים שמחשבתם כדגי המעמקים, אני מכוון את מחשבתי להיות כמיתר וקרס, ומשליך אותה, ומעולם לא קצרה ידי מלדוג

49 הקטע מוכר גם מ"רשומות ההיסטוריון" בתחילת הביוגרפיה של לָאו דָּזָה, ומן ה"פָאוּ פוּ דָּזָה" בפרק 塞難 שם הוא מופיע כחלק מתשובה על השאלה מדוע לא למד קונפוציוס מ'לָאו דָּזָה. החלק הראשון של הציטוט מופיע גם ב"קלאסיקת הטקסים של דָּאי הזקן" אך שם הנוסח הוא "הסוחר הטוב מסתיר [את עושרו] והריהו כלא היה, איש המעלה בלימודו הנשגב הריהו כאין."

50 נראה כי הסיפור על השיחה בין קונפוציוס הקורא בספר לבין לָאו דָּזָה הוא למעשה פסיפס קטעים מתוך ה"ג'ואנג דזה". הטקסט מקביל, עם שינויים קלים, תוספות והשמטות, לקטעים מהפרק "דרך השמיים" חלק 13.5, מהפרק "סיבובי השמיים" חלק 14.6 ומהפרק "טיין דזה-פאנג" חלק 21.4. בהתאם מתבסס התרגום על הקטעים המקבילים בתרגומו של דן דאור, ומשנה אותם היכן שהטקסטים אינם זהים.

51 סיפור זה הוא גירסה כמעט זהה ל"ג'ואנג דזה" בפרק "סיבובי השמיים" קטע 14.5, כאשר ההבדל המשמעותי היחיד הוא שבג'ואנג דזה קונפוציוס מחפש כבר חמישים ואחת שנים. בהתאם מתבסס התרגום על הקטעים המקבילים בתרגומו של דן דאור, ומשנה אותם היכן שהטקסטים אינם זהים.

52 אלו כל הקלאסיקות העתיקות הנעצות על ידי הקונפוציאנים.

ולשלוט בהם. עד שפגשתי דרקון. רוכב על הערפילים ומטייל בטוהר הגדול, ולא יכולתי לרדוף אחריו. היום ראיתי את לָאו דָּזָה, והוא כמו דרקון! לפיכך נפער פי מבלי שאוכל לסוגרו, לשוני נשמטה מבלי שאוכל לאספה, ונשמתי פרחה ולא ידעתי מקומה.⁵³

יָאֲנֵג דָּזָה פָּגַשׁ בְּלָאו דָּזָה. אמר [לו] לָאו דָּזָה: "הסימנים על הנמרים, וזריזותם של הקופים, הם הסיבה שהם ניצודים."⁵⁴

אמר יָאֲנֵג דָּזָה: "אני מעז לשאול על ממשלו של המלך הנאור"

אמר [לו] לָאו דָּזָה: "בממשלו של מלך נאור, פועלו מכסה את העולם ועושה פעולתו. וזה לא בא ממנו. השפעתו מכסה את כל היצורים, אבל האנשים לא תלויים בו. יש לו סגולה אך איש אינו קורא בשמו. הוא ממוקם במה שאין לו חקר ומשוטט הוא במה שאין בו יש."⁵⁵

לָאו דָּזָה התכוון ללכת ולצאת ממערב במעבר ההרים, ואז לעלות בהרי קונלון. מפקד מעבר ההרים יין שִׁי נִיחַשׁ במזג האויר והבין כי אדם אלוהי הגיע, ולפיכך ניקה את הדרך לאורך ארבעים לי. כשראה את לָאו דָּזָה ידע כי בו מדובר. בכל התקופה בה היה לָאו דָּזָה בסין לא לימד, אך ידע כי על פי גורלו ראוי שִׁי לקבל את הדרך, ולכן עצר במעבר ההרים.

לָאו דָּזָה היה אדם הסמוך על שולחנו ושמו ש'ו ג'יָה אשר בצעירותו נשכר על ידי לָאו דָּזָה. הוסכם כי מדי יום יהיה שכרו מאה מטבעות, וחשבון החוב לג'יָה הגיע לשבע מליון ומאתיים אלף מטבעות. ג'יָה ראה כי לָאו דָּזָה פונה לנדוד בדרך היוצאת ממעבר ההרים ודרש את חובו. אך משלא הצליח לקבלו, הגיש את תביעה, ופנה אל מפקד מעבר ההרים לדווח על לָאו דָּזָה. עם מינויו לייצג את ג'יָה בדין לא ידע מפקד מעבר ההרים כי כבר מעל מאתיים שנים משמש ג'יָה את לָאו דָּזָה, והתכוון רק שג'יָה יקבל את הסכום המגיע לו, אשר יאפשר לו לתת את בתו לג'יָה לאשה. כאשר ראה ג'יָה את יופיה של האשה, שמח בה מאוד, ולכן העביר את התביעה לידיו של יין שִׁי. כשקיבל את התביעה נחרד, ונפגש עם לָאו דָּזָה.

שאל לָאו דָּזָה את ג'יָה: "מוזמן היית אמור למות. כששכרתי אותך שירתתי במשרה נמוכה וביתי היה עני, ולא היו בו משרתים. ולפיכך נתתי לך את "קמיע חיי הטוהר של האופל הגדול", וכך הגעת ליום הזה. מדוע תלין עלי? אמרתי לך שכאשר נגיה לפרתיה אכן אשיב לך בזהב את החוב המגיע לך. מדוע אינך יכול לנהוג באיפוק?" אז גרם לג'יָה לפתוח את פיו לכיוון הקרקע, וקמיע האמת של האופל הגדול יצא ונשמט ממנו, אותיות הכתב האדום היו כמו חדשות, וג'יָה היה לערימת עצמות יבשות. שִׁי ידע כי לָאו דָּזָה הוא אדם אלוהי, ויכול להשיב את ג'יָה לחיים, ולפיכך השתחוה אפיים ארצה למען ג'יָה, התחנן על חייו, וביקש להשיב לו את כספו בעבור לָאו דָּזָה. לָאו דָּזָה השליך לכיוונו בחזרה

53 סיפור זה הוא שילוב של קטעים מ"ג'ואנג דזה" בפרק "סיבובי השמיים" קטעים 14.6 ו 14.7, עם גירסה מעובדת של דברי קונפוציוס על לָאו דָּזָה מתוך הביוגרפיה של לָאו דָּזָה ב"רשומות היסטוריות". בקטעים מ"ג'ואנג דזה" מתבסס התרגום על הקטעים המקבילים בתרגומו של דן דאור, ומשנה אותם היכן שהטקסטים אינם זהים.

54 הקטע כנראה נלקח מ"ן דָּזָה" פרק 上德, או מ"חונאן נאן דָּזָה" פרקים 說林訓, 諛言訓, 繆稱訓. (אם כי בנוסחם הנפוץ כיום את הקופים מגבילים), אך הוא מקביל גם לחלק מתוך קטע 7.4 ב"ג'ואנג דזה", בפרק "להשיב לקיסרים ומלכים". בקטעים מ"ג'ואנג דזה" מתבסס התרגום על הקטעים המקבילים בתרגומו של דן דאור, ומשנה אותם היכן שהטקסטים אינם זהים.

55 הקטע מתוך ה"ג'ואנג דזה", בפרק "להשיב לקיסרים ומלכים" קטע 7.4. בהתאם מתבסס התרגום על הקטעים המקבילים בתרגומו של דן דאור, ומשנה אותם היכן שהטקסטים אינם זהים.

את קמיע האופל, וג'יה שב לחיים⁵⁶. ש'י נתן לג'יה שני מליון מטבעות. עזב⁵⁷ אותו, וזה הלך. ובנוסף נהג [כלפי לָאו דְּזֵה] בגינוני תלמיד, וכך לימד את ש'י את דרכי אריכות הימים.

ש'י גם ביקש ללמוד ממשליו. לָאו דְּזֵה דיבר אליו חמשת אלפים מילים. וכשנפרד ממנו ש'י עשה אותו לספר ושמו "ספר הדרך והסגולה".

יין ש'י הלך בדרכו, ואף השיג אלמוות. הקיסרית האם דואו משושלת הָאן האמינה בדבריו של לָאו דְּזֵה. בעוד הקיסר ש'יאן ון וכל בני דואו קרובי משפחת המלוכה כולם לא הבינו ולא קראו, ומשקראו נהנו כולם מיתרונותיהם. לפיכך בתקופתם של ון וג'ינג⁵⁸ שקטה ארץ. ומשפחת דואו שמרה על תהילתה וזכויותיה במשך שלושה דורות. גם מורה הנסיכים הגדול ש'ו ג'אנג ובנו הבינו לעומקו את הרעיון וידעו את הצדק שבעזיבה כאשר נשלמת המלאכה. ובאותו יום עזבו את הארמון ושבו למקומם בעודם נושעים את הזהב. המלבושים והכיבודים, ושומרים על טוהרם האצילי⁵⁹. כל הנזירים גם הם מקבלים את תורתו של לָאו דְּזֵה. מבחוץ הם ממעיטים בפאר והדר, ומבפנים שומרים על בריאות ואורך ימים, ואינם נתקלים בקשיים בעידני תהפוכות. ההתפשטות הזו של אשר התגבר זורם מאותה נביעה. הלא סדר העולם היא, אות ומופת לריבוא דורות! לכן כל חסידיו של ג'יאנג ג'ואו⁶⁰ רואים בלָאו דְּזֵה אביהם [הרוחני].

מתוך: "הגדות על בני אלמוות אלוהיים"⁶¹

56 על פי "המקראות הקיסריות של עידן טאיפינג", בערך 錢下, מקור הסיפור הוא ב"ביוגרפיה הפנימית של מפקד מעבר ההרים", טקסט המוזכר לראשונה בקטלוגים של שושלת סווי. הסיפור אכן מופיע בפירוט בגירסה שהגיעה דרך הקאנון הדאואיסטי, אך שם דווקא האישה היפה אותה הוא רוצה לשאת לאשה מדיחה אותו להתלונן בנוגע לחוב. מעניין לציין כי ההופעה הקדומה ביותר של השם "ש'ו ג'יה" היא ברשומות ההיסטוריון בפרק 齊悼惠王世家, שם מדובר בסריס או יועץ בשירות הקיסרית וָאנג ג'ה בתחילת תקופת שושלת האן, ללא כל קשר ללָאו דְּזֵה או לדאואיזם. אולם החותנת של אותה קיסרית, הקיסרית האם דואו, דווקא ידועה בזכות היותה דאואיסטית אדוקה ונלהבת אשר בהשפעתה אף הכיר בנה הקיסר ג'ינג ב"ספר הדרך והסגולה" כקלאסיקה, ודמותה היתה משמעותית עד כדי כך שהיא אף מוזכרת בסוף הערך שלפנינו. כך שיתכן קשר כלשהו בין שתי הדמויות הנושאות בשם ש'ו ג'יה, אם כי הסיכוי לקשר כזה אינו בהכרח גבוה, מאחר שהשם מופיע גם במקומות נוספים בהיסטוריה של סין.

57 נראה שמשמש כאן בטעות הסימן 遣 "להשאיר" במקום 遣 "לשלח" שנמצא בגירסה מקבילה ב"מקראות הקיסריות של עידן טאיפינג", בערך 錢下.

58 הקיסר ג'ינג היה בנו של הקיסר ון. תקופת השלטון של שניהם אכן נחשבת תור זהב בסין.
59 אלו היו מורים בתקופה מאוחרת יותר בשושלת האן, ופרישתם המתוארת כאן מתועדת גם ב"רשומות האן" במגילה השניה של החלק 孝宣皇帝紀 (פרק 28).

60 זהו שמו של ג'ואנג דזה, אשר ספרו חולק כל כך הרבה מן הסיפורים המצויים כאן.

61 נראה שמדובר בפרק על לָאו דְּזֵה ב"הגדות על בני אלמוות אלוהיים" מאת ג'ה חונג. פרק אשר לא שרד לימינו. קטעים דומים המופיעים ב"מקראות הקיסריות של עידן טאיפינג" מצטטים מתוך אותו פרק אבוד.

אדון העץ

אדון העץ⁶² נקרא גם המלך האב מן המזרח⁶³, וגם האדון מלך המזרח. והריהו הצ'י הראשוני של שמש האביב. והוא קדם לדברים כולם. בחבשו את כתר שלושת הפנים⁶⁴, ובלובשו את מלבושי העננים של תשעת הצבעים⁶⁵, הוא נקרא גם האדון קיסר הג'ייד. הוא שוכן בתוככי משכן העננים, ענן סגול מכסה עליו, ענני טורקזי הם חומות לעירו. ילדי אלמוות ניצבים לשרתו, ונשות ג'ייד מפזרת ריח בושם. מזכירי אמת ופקידי אלמוות⁶⁶, מליוני מיליונים לאין מספר, לכל אחד מהם תפקידו, סרים כולם סרים לפקודותיו, ושומרי ראשו ממלומדי החצר. כי כל איש ואישה שמישיגים את הדאו, זהו המקום אליו יסופחו ושם נרשם שמם.

בימי קדם בתחילת תקופת הָאן, ילדים קטנים שרו על אם הדרך:

"בחצאית ירקקה התכסו"⁶⁷

בשערי שמיים היכנסו,

שאו ברכה לאם המתכת⁶⁸

ובפני אדון העץ התרפסו."

בני התקופה כולם לא הכירו את העניין, ורק ג'אנג דְּזֶה-פְּאָנג הכיר⁶⁹. ולפיכך שב והשתחוה באמרו: "הרי אלו ילדי הג'ייד של המושל מלך המזרח. ומדברים הם על בני העם אשר נסקו לאלמוות, וכולם נושאים שם ברכה לאם הזהב ומשתחווים לאדון העץ."

יש שמספרים כי הוא גר בפאתי המזרח. בקנים⁷⁰ הגדולים. יש במרכזם הר, וחדר עשוי ג'ייד ירוק המתפרש למספר לִי. בתקופה בה הפקידים ממליצים על בני האלמוות. יבוא לבקש⁷¹ את תשע גלולות האלמוות המועילות⁷². ומדי שנה

62 לאור הצימוד של אדון העץ בהמשך עם "אם המתכת", ולאור הקישור שלו עם אלמנט היאנג, ההתייחסות ל"עץ" היא כפי הנראה כהתייחסות לאלמנט העץ ממחזור חמשת האלמנטים ולא לצמח. גם האביב המוזכר בהמשך מתקשר לאלמנט העץ. אם כי גם לא מן הנמנע שבמקור מדובר היה פשוט בערבוב גרפי בין הסימן 木 "עץ".

63 מבנה השם מקביל לזה של האלה המפורסמת והעתיקה "המלכה האם מן המערב", שאכן מצומדת לאדון העץ בהמשך הטקסט תחת שמה האחר "אם המתכת".

64 בהקשר הדאואיסטי אליו מוביל הביטוי "קיסר הג'ייד" שמוזכר בהמשך, נראה שמדובר בשלושת הגורמים הראשיים בתורה הדאואיסטית: שמיים בני אדם ואדמה.

65 הביטוי "תשעת הצבעים" משמש גם לבטא "שלל צבעים".

66 הביטויים "אלמוות" ו"אמת" משמשים בכמה וכמה צירופים דאואיסטיים כדי להתייחס לאנשים שהשיגו את הדאו והפכו לבני אלמוות בנסיקה לשמיים, או לבני אלמוות דאואיסטיים בכלל. לפיכך "מזכירי אמת ופקידי אלמוות" הוא רק ביטוי מקושט לפקידים בני אלמוות.

67 חצאית ירקקה היתה לבושן של פשוטות העם.

68 על פי הסיפור 西王母 ממגילה נ"ו ("בנות אלמוות 1"), זהו שם נוסף למלכה האם מן המערב. ניתן לתרגם את השם גם בתור "אם הזהב", אולם ההקשר של העץ והמתכת בצירוף ההתייחסות למזרח ולמערב בשמותיהם יוצר זיקה חזקה לחמשת האלמנטים, ומהם תיתכן גם זיקה לגורמים השמימיים שמקושרים עם האלמנטים האלו, ולאפשרות שהאלים הללו הם ייצוג קדום כלשהו של כוכבי הלכת צדק, שכונה בסין הקדומה "כוכב העץ" ונוגה שכונה "כוכב המתכת".

69 הסיפור אכן מופיע בסיפור על ג'אנג דְּזֶה-פְּאָנג, במגילה ו', בני אלמוות חלק 6.

70 הסימן 荒 "קנים" שימש גם גירסה קדומה לסימן 荒 "שימוץ". כך שניתן לומר גם שהאדון גר ב"שימוץ הגדול שבפאתי מזרח".

71 הסימן 謁 שתורגם "לבקש", משמש בדרך כלל כמצייץ ביקור אצל בכיר למטרת דיווח. משתמע מכאן שאת הגלולות מבקש אדון העץ כחלק מביקור דיווח לבכירים ממנו, הרי הם "שלושת הטהורים" המוזכרים בהמשך.

72 הביטוי המילולי כאן לגלולות אלמוות הוא 金母 "אדום וצהוב" או "צינובר צהוב", אולם אין ביטוי מוכר המתייחס לסדרה של תשע גלולות אלמוות. מאחר שישנן גרסאות בהן הסימן הוא 母 "אם" במקום 丹 "אדום, צינובר", כנראה מדובר

ישוב וינדוד לארמונו, ויבחן לעומק את רמתם, הישגיהם והליכותיהם של בני ובנות האלמוות, אשר על בסיסם יעלה או יפיל אותם. וירכז את רשומות דרכיהם, ראשית יציג להתחלה הראשונית, אז יפרש בשחר הג'ייד, ובזאת יסור לפקודותיו של האדון הזקן⁷³. גורלות השמיים והארץ⁷⁴, התחלפות היין והיאנג, המזל וחוסר המזל בעולם⁷⁵, תשיעית היאנג והמאה ושש⁷⁶, בחירה בטוב והסרת הרע, הכל נובע משם.

לעיתים, ביחד עם אשת ג'ייד, מקיימים שם זריקה לכד⁷⁷. בכל זריקה, אחד זורק אלף ומאתיים⁷⁸. אם יש נועז⁷⁹ אשר מכניס חץ מבלי שיצא, מרעימים השמיים צחוקם. אם יש נועז, אך את שניתר הוא משהה ואינו תופס⁸⁰, השמיים לועגים לו⁸¹. המלומדים תיעדו ופירטו זאת.

הכינוי "מלך" הוא כינוי המביע הוקרה כלפי מכובד, ואינו שם המשפחה שלו. גם התפיסה של האנשים את

בשגיאת העתקה עקב דמיון גרפי, והסימן ל"אם" הוא הנכון. בכך מתקבל במקום "גלולות אלמוות" השם "אם המתכת", והתרגום משתנה משמעותית ל"בתקופה בה הפקידים ממליצים על בני האלמוות, יצא לסייר בקרב תשע הנשמות. ואם המתכת בכל שנה שבה ויוצאת במסע אל ארמונו." תשע הנשמות יכולות להתייחס לשוכני תשעת הרקיעים, ולעיתים אם ייצוג לתשעת הרקיעים עצמם. או לחילופין לשמות תשעה אלים, אשר יש שרואים בהם אלים השולטים על איבריו הפנימיים של האדם (ראה פרשנות בספר 九天應元雷聲普化天尊玉樞寶經集注). גירסה זו של הטקסט מאפשרת להמשך הקטע לקבל משמעות של סקירה משותפת שמבצעים שני האלים עם הגעתה של אם המתכת, במקום "בחינה עמוקה" בתרגום שנבחר. גירסה זו של הטקסט מקבלת חיזוק מ"פרשנות לקלאסיקה של הנהרות" מגילה א' (קטע 52) שם מתואר לא רק מסע שנתי של המלכה האם מן המערב אל אדון מלך המזרח, אלא גם תשע ממשלות אלמוות ששוכנות איתם על גבי עמודי השמיים, והם כנראה התייחסות לתשעת הרקיעים. לכך מתווסף חיזוק מפתיע נוסף: הקישור בין שני האלים לבין הכוכבים נוגה וצדק מכתוב בדיקה של התזמונים בהם הכוכבים נפגשים בשמי כדור הארץ, כדי לברר האם מסע של אם המתכת לאדון העץ הוא למעשה תיאור של אירוע אסטרונומי. מחקר מהרווארד (Dawson, B.H. 1916. The frequency of striking conjunctions of Venus and Jupiter. Popular Astronomy 24, 390) מראה שהם אכן נפגשים מדי שנה (אם כי קשה להבחין בפגישות כאלו כשהן מתרחשות בשעת בוקר, ולא ברור מהמאמר אם הן ניתנות לצפייה משטח סין). ומכאן חיזוק נוסף לאופציית מסעה השנתי של אם המתכת על פני אופציית גלולות האלמוות.

73 "התחלה ראשונית", "שחר הג'ייד" ו"האדון הזקן" הם "שלושת הטהורים" – שלוש הישויות הבכירות בדאואיזם. איזורים מתאים לכתר שלושת הפנים של אדון העץ, שכן הם מייצגים את שלושת הפנים, ולאזכורו כקיסר הג'ייד, שלושת הטהורים בכירים ממנו. כך שהפעולות המוצגות כנראה מבוצעות בידי אדון העץ עצמו כלפי שלושת הטהורים.

74 בטקסט משמשים הסימנים 劫歷 שניתן לתרגם כ"מהלך האסונות" או "אסונות ותהפוכות", אך נראה שמדובר למעשה בגירסה גרפית לסימנים 劫曆, צירוף שמשמעותו "גורל". במקרה של הסימן הראשון מדובר על זהות היסטורית מוכרת בין הגרסאות הגרפיות, לגבי הסימן השני, שתי הצורות מפושטות לפעמים לאותו סימן, כך שגם במקרה שלו אין הבדל גדול בתפיסתם של שני הסימנים.

75 יש גרסאות בהן במקום הסימן 世 "עולם" מופיע הסימן 由 "נובע מ" או "דוגמה", שאז מתקבל התרגום "דוגמת התחלפות היין והיאנג, המזל וחוסר המזל".

76 זוהי התייחסות כללית לאסונות טבע. מקורה בתיאוריה בספר האן על בסיס הקלאסיקה של השינויים, על פיה כל 4617 שנים מתחילות בתקופה של 106 שנים בהן יש תשע שנות בצורת או אסונות, שהם תשיעית היאנג. בתפיסה הדאואיסטית הכינויים קיבלו משמעות מעט שונה, ו"המאה ושש" קיבל משמעות של אסונות הקשורים באדמה אל מול "תשיעית היאנג" המתייחסת לאסונות בהקשר של השמיים, אך בכל גלגולי המשמעויות נותרה הכוונה לאסונות טבע.

77 משחק עתיק במשתאות בסין, המהווה טקס כמו גם שעשוע: כל משתתף זורק בתורו חץ אל כד יין. מי שהכניס הכי פחות חצים חייב לשתות את היין.

78 בטקסט כתוב "שתים עשרה מאות", מן הסתם מתוך הכרה של המשחק המקורי בו היה נהוג לזרוק שניים עשר חצים. בגרסאות אחרות של הסיפור כתוב ממש "אלף ומאתיים".

79 "נועזים" הם אלו שהחץ שלהם נכנס וקפץ החוצה, והם תפסו אותו. על פי "שלל רשומות הבירה המערבית" (מגילה ה'

פיסקה 7) זהו שדרוג אשר ביצעו בני בית גו (郭) בימי שושלת האן על המשחק המסורתי. במשחק המסורתי היה צריך לקלוע לכד, במשחק המשודרג מי שתפס חץ שנכנס אך קפץ החוצה יכל להמשיך ולזרוק אותו פנימה. מי שתפס חץ קופץ והכניס אותו שוב קיבל ניקוד גבוה יותר ממי שפשוט הכניס את החץ, ונחשב "נועז". הסימן שמשמש בטקסט הוא למעשה הסימן ל"ינועז", אך במילון קאנגשי (בערך 驍) ניתן לראות ש 梟 "ינועז" לעיתים משמש בטעות במקום 驍 "נועז", מאחר והקריאה שלהם זהה וישנו דמיון גרפי.

80 משמע: הנועז פיספס את החץ שהיה אמור לתפוס. התרגום מתבסס על הנוסח 梟而脱悞不接者, ישנו נוסח המחליף את הסימן 悞 בסימן 悟 לקבלת הביטוי הבודהיסטי 脱悞 המתייחס לחשיבה מוארת ולא ארצית. נראה שמדובר בשגיאה גרפית, שכן מתקבל בכך התרגום ל"אם יש נועז אך חשיבתו המוארת אינה תופסת" שאינו משתלב היטב בהקשר.

81 "השמיים" יכול להתייחס לקיסר, לכלל שוכני השמיים הנוכחים, או אפילו ממש לשמיים עצמם. במקרה האחרון משמש הסיפור מדרש לרעמים וברקים, המוצגים כקול צחוקם של השמיים והזהרה הבוקע מפייהם.

הכינויים "המלך האב" ו"המלכה האם" כשמות משפחה⁸² הוא שגוי.

מתוך: "איסוף האבדות של הגדות בני האלמוות"⁸³

82 זאת מאחר שהשם "נְאִיג" – "מלך" הוא גם שם משפחה בסין, ולכן נראה שהיתה נטיה עממית לראות בדמויות הללו "אמא ואבא נְאִיג".

83 הספר אבד כבר, והגירסה הקיימת היא שחזור ב 5 מגילות מתוך ציטוטים (וביניהם הטקסט שלפנינו). זאת בעוד שעל פי הספר "מהלך התייעוד" המקור הכיל 40 מגילות. קטע דומה אך הרבה יותר מקוצר מתועד במקורות שונים גם מתוך "הקלאסיקה של האלים והפלאות", אך בגירסה הקיימת כיום הקטע חסר.

גואנג'נג דִּזְה⁸⁴

גואנג'נג דִּזְה היה איש בן אלמוות קדום. הוא גר בהר קונגטונג, בתוך חדר מאבן, והקיסר הצהוב שמע [עליו] והגיע לשם.

שאל [הקיסר הצהוב]: "אני מעז לשאול על עיקרי הדרך."

ענה גואנג'נג דִּזְה: "בשלטונך בעולם, הציפורים עפות לפני שהגיעה העונה, והשיחים והעצים משירים עליהם עוד לפני שהצהיבו. איך תצליח לדיבורים על הדרך העליון?"

הקיסר הצהוב יצא כלעומת שבא וחי שלושה חודשים באפס מעשה, ולאחר מכן יצא לפגוש אותו, והתקדם אליו על ברכיו. הוא השתחוה פעמיים ואז ביקש לשאול על דרך המשילה על הגוף.

גואנג'נג דִּזְה ענה: "לשד הדרך העליון, עמוק-עמוק, אפל-אפל; מבלי להביט, מבלי להקשיב, חבק את האלוהי ותידום, והגוף יתקן מעצמו. תמיד נקי, תמיד טהור, אל תלאה את גופך, אל תטלטל את לשדך, ואז תוכל להאריך ימים. היזהר במה שבתוכך, חסום את מה שמחוץ לך, הידיעה המרובה בעוכריך. אני מתמקד באחד ומצוי בהרמוניה, לכן] הגעתי לגיל] אלף ומאתיים שנים, והגוף עדיין לא נמק. מי שיקבל את דרכי יהיה קיסר ממעל, ומי שיאבד את דרכי יהיה עפר מתחת. אפרד ממך ואבוא בשערי מה שאין למצותו, אטייל במרחבים שאין להם גבול. עם השמש והירח אנחנו שלושה מאורות, קבוע עם השמים והארץ. כל בני האדם ימותו, ואני לבדי אתקיים."

מתוך: "הגדות על בני אלמוות אלוהיים"⁸⁵

84 מילולית "חכם ההגשמה הנרחבת". מתבודד דאואיסט המשוויד לתקופת הקיסר הצהוב. הפגישות בהן לימד את הקיסר הצהוב מתוארות בג'ואנג דזה, הספרים החיצוניים, פרק 11 "לקיים ולהניח", חלק 11.3. הטקסט כאן הוא גירסה של אותם דברים, ולפיכך מבוסס על הקטע המקביל בתרגומו של דן דאור.

85 הקטע קיים במגילה א' של "הגדות על בני אלמוות אלוהיים" שהגיע לימינו, עם מעט שינויי נוסח.

חִוּאֵנְג אֵן⁸⁶

חִוּאֵנְג אֵן היה איש מחוז דָּאִי. כששירת במחוז דָּאִי אמרו כי הוא נחות ובזוי, ולא יצלח לגור בין אנשים, והוא אחז בשוט⁸⁷. בהניחו את הענף⁸⁸ קרא ספרים, ואת רשימותיו צייר על האדמה. ערב אחד נקוו באדמה מים. בני התקופה אמרו כי אֵן חרשן בלשונו⁸⁹. כאשר נדמה כבן יותר משמונים, היתה ראייתו חזקה כשל ילד. לעיתים קרובות צרך צינובר, את גופו שמר כולו עירום⁹⁰, [ואפילו] בחורף לא התלבש. הוא ישב על צב אשר אורכו שלוש אמות. כאשר שאלו בני התקופה בן כמה הצב, השיב: "פעם כשפָּוִי⁹¹ החל לעשות רשתות⁹², השיג את הצב הזה ונתן לי אותו, וכבר אז היה השריון של הצב הזה שטוח. הזוחל הזה מפחד מזהרם של השמש והירח, ורק פעם באלפיים שנה הוא מוציא את ראשו. במהלך חיי הוציא הזוחל הזה את ראשו כבר חמש פעמים." וכשהלך נשא את הצב ומיהר לצעוד. בני התקופה אמרו כי אֵן בן עשרת אלפים שנים.

מתוך: "רשומות מעמקי המערה"⁹³

- 86 מילולית "השקט הצהוב".
- 87 "אחז בשוט", הכוונה שימש עגלון. הביטוי "אוחז בשוט" מציין ברבה פעמים עובדי כפיה במעמד נמוך, ולפיכך שירת כפי הנראה בעבודות כפיה במחוז אשר בו חי. מעניין לציין כי "אוחז בשוט" יכול לציין גם מורה, וייתכן שיש כאן משחק מילים.
- 88 "הענף" הוא השוט המשמש את העגלון.
- 89 "חרשן בלשונו" מציין משהו שמשקיע מאמץ רב בקריאת ספרים, או מורה מקצועי.
- 90 "עירום" ניתן לפרש גם כ"אדום". גם כאן ייתכן משחק מילים המתייחס לצבע הצינובר. הצינובר עצמו הוא מרכיב ידוע באלכימיה הדאואיסטית של שיקויי וגוללות האלמוות, וזו הסיבה להופעתו בטקסט.
- 91 פָּוִי היה הראשון ב"שלושת המלכים", והוא העתיק בשליטים הידועים מן ההיסטוריה הסינית המסורתית, בתקופות בהן מיתולוגיה והיסטוריה משמשים בעירבוביה ולא ניתן להבדיל בין אל שקיבל דימוי אנושי לדמות היסטורית שקיבלה גוון אלוהי. הוא נחשב למי שהמציא את הרשתות, וכך חִוּאֵנְג אֵן טוען כאן כי הוא חי משחר ההיסטוריה.
- 92 משמשת כאן הגרסה הנדירה 罽 לסימן "רשת".
- 93 הקטע מופיע גם בגירסה של "רשומות מעמקי המערה" שהגיעה לימינו, בסוף מגילה ב', בניסוח המשלב את זה הנמצא כאן לזה הנמצא בערך 罽 ב"מקראות הקיסריות של עידן טאיפינג". על פי המסופר ב"רשומות מעמקי המערה", הוא היה אחד השרים של הקיסר וו מְהָאן, והוא משתלב שם באחד הסיפורים הססגוניים על דוֹנְגְפֵאֵנְג שְׁוּוּ.

מָנֶג צ'י

מָנֶג צ'י היה מתבודד מצ'ינְגְהָה⁹⁴, וכנראה שהיה בן שבע מאות שנים. סיפוריו הגיעו להתרחשויות מתחילת שושלת ג'ואו והוא ידע אותם כאילו הם מתרחשים אל מול עיניו. צ'י שירת את הדוכס מג'ואו⁹⁵ כאשר העלה עולות על המזבח, צ'י שפשף בידו את רגליו של המלך צ'ינְג⁹⁶. הדוכס מג'ואו נתן לו לוחית ג'ייד, וצ'י תמיד הוקיר ונשא אותה⁹⁷, ולעיתים קרובות מירק אותה בבגדיו. כאשר נותרה שביעית מעוביה⁹⁸, נעשתה דקה עד כדי הישרבות. מזונו הקבוע היה עלי קינמון⁹⁹, וכאשר שמע שהקיסר וו מהאן אוהב בני אלמוות, לבש את בגדי העשב¹⁰⁰ ובא, והקיסר וו התייחס אליו בנדיבות. לאחר מכן לא נודע מקום הימצאו.

מתוך: "רשומות מעמקי המערה"¹⁰¹

- 94 מילולית: "הנהר הצלול" או "נהר הטורקיז".
- 95 הדוכס מג'ואו היה דמות ידועה מאוד ונערצת במיוחד על קונפוציוס.
- 96 אחיינו של הדוכס מג'ואו, ומי שהדוכס מג'ואו שימש לו עוצר.
- 97 לוחית ג'ייד היוו סמל סטטוס וייצגו שלטון.
- 98 נעשתה דקה עקב המירוק הרב לאורך שנים כה רבות.
- 99 קינמון היה מרכיב מוכר באלכימיה הדאואיסטית של האלמוות.
- 100 בגדים קלועים מעשב אפיינו את פשוטי העם.
- 101 הקטע מופיע גם בגירסה של "רשומות מעמקי המערה" שהגיעה לימינו, באותו מיקום בו נמצא הקטע על תְּנָאֵנְג אָן מן הערך הקודם. גם הוא מוגדר שם אחד השרים של הקיסר וו מהאן אשר משתלב באחד הסיפורים הססגוניים על דוֹנְגְפָאֵנְג שְׁוּ. ראה בהערה בסוף הערך על תְּנָאֵנְג אָן.